UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 vtrum sit specialis vitus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-72772

Visual Library

ſtantes ſibi ſpecialiter vendicat pro materia, quas difficillimum & optimum eſt temperare. Et non oportet deſcēdere ad ſpecialiſſimam materiam, puta, potum, ſed ſat eſt materiam ſpecificā ſubalternam ſibi ſpecialiter vendicare. Nec ſecunda de iuſtitia, quia etiam iuſtitia adiuſtat, ſeu adæquat operationes ad alterũ vt materiā propriam, quas difficillimum, & optimum eſt ad ęqualitatem ducere, a qua iuſtitia dicitur. Nec demum tertia de prudentia, quoniam & ipſa rationis actus ꝓpriam materiam habet, quibus difficillimum, & optimum eſt vti ad procul uidendum, unde prudentia dicta eſt.

¶ Ad tertium dicitur, ꝙ author vſum loquentium ſupponit. Conſtat namque ꝙ ſobrietate proprie vtimur cum de potu loquimur, ſicut & ebrietate. Et ſuppoſito loquentium uſu, reddit rationem appropriationis ſatis ſufficientem, & ſolidā, vt patet ex iam diſcuſsis.

¶ In eodem artic. in reſponſione ad primum, Martinus occurrit ibidem, dicens ꝙ licet ſolutio iſta ſit bona, non eſt tamen expoſitio conueniens dicto Apoſtoli, Calix enim ſapientiæ inebrians eſt præclarus, ſapere tamen non ad ſobrietatem non eſt pręclarum, ſed vitioſum. Quia ergo in aſſecutione ſapientiæ ebrietas ē laudabilis, ideo non uidetur conuenienter aptata ꝑ Thomam ſimilitudo.

¶ Ad hoc dicitur, ꝙ ſolutio principalis, & expoſitio eſt optima, ſi recte intelligatur, & diſcernatur ad quid affertur. Nam ad nihil affertur niſi ad declarandum, quòd ſobrietas metaphorice locum habet in ſapientia. Per hoc enim ſatisfit authoritati Apoſtoli directe dicendo, quod ſobrietas ibi non proprie ſumitur, ſed metaphorice. Et quòd ſobrietas metaphorice in ſapientia inueniatur, manifeſtatur ex hoc, quòd etiam ebrietas metaphorice in illa inuenitur, iuxta illud, Calix meus inebrians &c. Impertinens eſt autem huic propoſito, an tam ebrietas, quàm ſobrietas ſapientiæ ſit laudabilis, quæ tamen temperantia arguens ingerit, & nihil obſtat propoſito.

ſobrietas attenditur [d] circa potum, non quemcumque, ſed eũ, qui ſua fumoſitate natus eſt caput conturbare, ſicut vinum, & oē quod inebriare poteſt. Cōiter autem ſumendo nomen ſobrietatis pōt in quacumq; materia dici, ſicut & ſupra dictũ eſt * de fortitudine, & temperantia.

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ (B) ſicut vinum materiale inebriat corporaliter, ita etiā metaphorice conſideratio ſapientię dicitur potus inebriās propter hoc, ꝙ ſua delectatione animum allicit ſecundum illud Pſal. 22. Calix meus inebrians, quàm præclarus eſt: & ideo circa contemplationem ſapiētiæ per ſimilitudinem quandam ſobrietas dr̄.

Ad II. dicendum, ꝙ omnia, quæ ad temperantiam proprie pertinēt, neceſſaria ſunt præſenti vitæ, & eorum exceſſus nocet: & ideo in omnibus neceſſariũ eſt adhibere menſuram, quod pertinet ad officium ſobrietatis. Propter qđ nomine ſobrietatis temperātia ſignificatur: ſed modicus exceſſus in potu plus nocet, quàm in alijs: & ideo ſobrietas ſpecialiter eſt circa potum.

Ad III. dicēdum, ꝙ quàmuis mēſura in omnibus requiratur, non tñ ſobrietas proprie in omnibus dicitur, ſed in quibus mēſura eſt maxime neceſſaria.

Articvlvs II.

Vtrum ſobrietas ſit per ſe uirtus ſpecialis.

Ad secvndvm ſic proceditur. Videtur ꝙ ſobrietas nō ſit per ſe quædam ſpecialis uirtus. Abſtinētia enim attenditur & circa cibos, & potus: ſed circa cibos non eſt ſpecialiter aliqua ſpecialis virtus. ergo nec ſobrietas, quæ eſt circa potum, eſt aliqua ſpecialis uirtus.

¶ 2 Præt. Abſtinentia, & gula ſunt circa delectationes tactus, inquantum ſenſus eſt alimenti: ſed cibus & potus ſimul cedunt in alimentum: ſimul enim indiget animal nutriri humido, & ſicco. ergo ſobrietas, quæ eſt circa potũ, non eſt ſpecialis uirtus.

¶ 3 Præt. Sicut in his, quæ ad nutritionem pertinēt, diſtinguitur cibus a potu, ita etiā diſtinguuntur diuerſa genera ciborum, & diuerſa genera potuum. Si ergo ſobrietas eſſet per ſe quædā ſpecialis uirtus, videt̄ ꝙ circa quamlibet differentiā potus, vel cibi, ſit quædā ſpecialis virtus, quod eſt inconueniens. non ergo vr̄ (C) ꝙ ſobrietas ſit ſpecialis uirtus.

Sed contra eſt, quòd Macrobius* ponit ſobrietatem ſpecialem partem temperantiæ.

Respon. Dicendum, ꝙ ſicut ſupra dictum eſt, * ad uirtutem moralē pertinet conſeruare bonum rationis contra ea, quibus poteſt impediri: & ideo ubi inuenitur ſpeciale impedimētum rationis, ibi neceſſe eſt eſſe ſpecialem uirtutem ad illud remo- (D) uendum. Potus autem inebriās habet ſpecialem rationem impediendi uſum rationis, inquantum ſcilicet perturbat cerebrũ ſua fumoſitate; & ideo ad remouendum hoc impedimētum rationis, requiritur ſpecialis uirtus, quæ eſt ſobrietas.

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ cibus & potus communiter impedire poſſunt bonum rationis,

Li.1. in ſomniũ Scipio. in fol.2. ante med.

q.136. ar.1. & q.141. art.3. & q.146. art.2. & 1.2. q.65. ar.2.

¶ Super Quæſtionis centeſimę quadrageſimanonę Articulum ſecundum.

IN artic. 2. eiuſdem q. aduerte primò, ꝙ Martinus imponit ob corruptum forte ſuum codicem, quòd author diuerſas de abſtinentia tenuerit opiniones, ita quòd ſuperius in q. 147. author diſtinxit abſtinentiam, & ſobrietatem penes cibum & potum: hic vero diſtinguit, quia abſtinentia eſt circa cibum & potum communiter: ſobrietas vero circa potum inebriare ualentem. Falſum ſiquidem manifeſte eſt, quòd primo dicit. Nam in principio q. 146. vbi diſtinguit partes ſubiectiuas temperantiæ, expreſſe diſtinguit iſtas, dicendo, Conſiderandum eſt de abſtinentia, quæ eſt circa cibos & potus: & de ſobrietate, q̄ eſt ſpecialiter circa potum. Eandem ergo ſententiam vtrobiq; tenuit author.

¶ In eodem art. dubium occurrit circa diſtinctionem ſobrietatis ab abſtinentia. Videtur enim ꝙ diſtinctio ſit ſuperflua, & nulla formaliter. Superflua quidem, quia ſola abſtinentia ſufficit ad tollendum impedimētum, quod rationi præſtare poteſt potus inebrians. non ergo præter abſtinentiam oportet ponere ſobrietatem. Probatur antecedens: quia abſtinens in omni potu ſeruat modum rationis. ergo etiam in potu inebriare potēte. Nulla autem, quia nullum inuenitur diſtinctiuum formaliter: in litera ſi quidē aſſignatur pro diſtinctiuo ſpecialis ratio impediendi rationem. Et explicat in quo conſiſtit iſta ſpecialis ratio impediendi rationem, ſcilicet quia per viam fumoſitatis nat⁹ eſt potus inebriatiuus impedire, aut perturbare rationem. Sed hæc ratio aut non diſtinguit formaliter, aut ſobrietas eſt ſpecies abſtinentiæ. Probatur, quia litera in reſponſione ad ſecundum dicit, quòd abſtinentia eſt circa cibos, & potus inquantum impediunt rationem. Tunc ſic, Impedire rationem, & impedire rationem per viam fumoſitatis, non conſtituunt diuerſas ſpecies, ſed potius quaſi genus, & ſpeciem, ſi diſtinguuntur formaliter. ergo vel ſobrietas eſt ſpecies abſtinentiæ, vel non diſtinguuntur formaliter. Si dicatur ex litera in reſponſione ad primum, quòd non abſolute attribuitur abſtinentiæ, quòd ſit contra impedimenta (E) rationis ex cibo & potu: ſed ſic, ſcilicet, per immoderantiam delectationis, ita quòd contra impedimenta rationis ex cibi & potus immoderata delectatione ponitur abſtinentia: contra impedimenta vero rationis ex potus inebriatiui fumoſitate, ponitur ſobrietas: Contra. Sobrietas eſt ſpecies temperantiæ, quā conſtat eſſe circa delectationes tactus. ergo ſobrietas eſt circa tale delectabile ſecundum tactum: alioquin non eſſet per ſe ſpecies temperantię, vt patet exercitatis in Metaphyſica. ergo ſobrietas eſt etiam contra impedimenta rationis ex potu delectabili. Et ſic ſequitur vt prius, ſ. quòd ſit ſpecies abſtinentiæ, aut non diſtinguatur ab ea formaliter, quorum vtrumque eſt contra authorem in reſponſione ad tertium, vtramque virtutem ſpecialiſſimam tenentem. Et per hæc videtur, ꝙ licet ebrietas ſit diſtinctũ uitium a gula, quia gula opponitur moderatæ delectationi cibi & potus, & ebrietas opponitur ſaluti rationis, non tamen ſobrietas diſtinguenda eſt ab abſtinentia, quia abſtinentia vtrũque ponit, ſcilicet & moderatam delectationem, & rationem expeditam.

abſorbendo eam per immoderantiam delectationis:& quantũ ad hoc communiter circa cibũ & potum eſt abſtinentia. Sed potus inebriare valens, impedit ſpeciali ratione, vt dictum eſt,* & ideo requirit ſpecialẽ virtutem.

Ad II. Dicendum, ꝙ uirtus abſtinentiæ non eſt circa cibos & potus, inquantum ſunt nutritiua, ſed inquantum impediunt rationem. & ideo nõ oportet ꝙ ſpecialitas virtutis attendatur ſecundum rationem nutritionis.

Ad III. Dicendum, ꝙ in omnibus potibus inebriare valentibus eſt una & eadem ratio impediendi rationis uſum: & ſic illa potuum diuerſitas per accidens ſe habet ad uirtutem: & propter hoc, ſecundum huiuſmodi diuerſitatem uirtutes non diuerſificantur. Et eadem ratio eſt de diuerſitate ciborum.

Articvlvs III.

Vtrum uſus uini totaliter ſit illicitus.

Ad tertivm ſic procedit. Videtur ꝙ uſus uini totaliter ſit illicitus. Sine ſapientia enĩ non poteſt aliquis eſſe in ſtatu ſalutis. dicitur enim Sapient. 7. Neminem diligit Deus, niſi eũ, qui cum ſapientia inhabitat. & infra 9. Per ſapientiam ſanati ſunt quicunque placuerunt tibi a principio: ſed uſus uini impedit ſapientiam. dicitur enim Eccleſ. 2. cogitaui abſtrahere a uino carnem meam, vt transferrẽ animum meum ad ſapientiam. ergo potus uini eſt vniuerſaliter illicitus.

¶ 2 Præt. Apoſtolus dicit ad Romanos 14. Bonum eſt non manducare carnem, & non bibere uinum, neq; in quo frater tuus offenditur, aut ſcandalizatur, aut infirmatur: ſed ceſſare a bono uirtutis eſt uitioſum, & ſimiliter fratribus ſcandalum ponere. ergo uti uino eſt illicitum.

¶ 3 Præt. Hieron.* dicit quòd uinum cum carnibus poſt diluuium eſt dedicatum: Chriſtus autem uenit in fine ſæculorum, & extremitatem retraxit ad principium. ergo tempore chriſtianæ legis uidetur eſſe illicitum vti uino.

Sed contra eſt, quod Apoſtolus dicit 1. ad Timoth. 5. Noli adhuc aquam bibere, ſed modico uino utere propter ſtomachum tuum, & infirmitates frequentes. & Eccl. 31. dicitur, Exultatio animæ, & cordis uinum moderate potatum.

Respon. Dicendum, ꝙ nullus cibus, uel potus ſecundum ſe conſideratus eſt illicitus, ſecundum ſententiam Domini dicentis Matt. 15. Non qđ intrat in os coinquinat hominẽ: & ideo bibere uinum, ſm ſe loquendo, non eſt illicitum. Poteſt tamen reddi illicitum per accidẽs, quandoq; quidem ex conditione bibentis, qa uino de facili læditur, vel quia ex ſpeciali uoto obligatur ad uinũ non bibẽdum: quandoq; autem ex modo bibendi, qa ſcilicet mẽſurã in bibẽdo excedit:

¶ Ad huius euidentiã ſciendum eſt, ꝙ bonum rõnis conſeruandum a moralib⁹ virtutibus cõtra impetus paſsionũ eſt duplex, ſ. rectitudo, & uſus. Vtrumq; ſiquidem per paſsiones impeditur. Nam timor, & amor, delectatio, ira &c. rõnem a rectitudine fle-ctunt, vt continue experimur. Et ſi fuerint vehemẽtes paſsiones, qñque rationis uſum tollunt, ut patet de nimia triſtitia, & delectatione, & c. Circa vſum tamen rationis impediendum, quia pluribus modis poteſt impediri & culpabiliter & ſine culpa, ut patet cum impeditur per dormitionẽ, aduertendum eſt, ꝙ dupliciter paſsio poteſt impedire vſum rationis. Vno modo, ex ſua immoderantia, ita quòd ipſa immoderatio paſsionis eſt ratio peccati, & tanto grauioris, quanto ꝑtingit vſque ad impediẽdũ rationis vſum. Et hoc modo impedire vſum rationis ad idem vitium ſpectat, ad quod ſpectat inordinatio illius paſsionis, v.g. ad timiditatẽ, ſi ex nimio timore ꝑdit quis uſum rationis, quoniã ad timiditatis uitiũ ſpectat immoderatio timoris. Et ſimiliter ad illammet uirtutem, ad quã ſpectat ordinatio talis paſſionis, pertinet etiã conſeruare uſum rationis contra immoderantiam illius paſſionis. Verbi gratia, ad fortitudinem ſpectat conſeruare & rectitudinem, & uſum rationis contra immoderantiam timoris. Alio modo, paſsio poteſt impedire uſum rationis ex eo, quòd eſt ratio alicuius impedientis uſum rationis, ita quòd ex hoc primo paſsio habet rationem deformis, quia eſt ratio impedimenti vſus rõnis: & ſic impedire uſum rationis pertinet ad aliud uitium ab illo quod reſpicit immoderantiam illius paſsionis in ſeipſa. Et ſimiliter conſeruare bonum rationis in rectitudine, & uſu cõtra paſsionem, q̃ ex hoc deordinatur, ꝙ eſt ratio impedimenti uſus rationis, ſpectat ad moralem virtutem aliam ab illa, quæ moderatur paſsionem illam in ſe. Quod anteq̃ probemus, manifeſtemus exemplis in propoſito. Ex delectabili potu cõtingit dupliciter rationis bonum lædi. Primo, quia delectatio potus eſt in ſe immoderata. Immoderata enim delectatio alimenti uel quantum ad quid, uel quantum, uel quale &c. eſt ratio peccati, & obliquat rõnem, & quãdoq; ẽt abſorbet: & hoc ſpectat ad uitium gulæ. Conſeruare autem bonum rationis contra huiuſmodi immoderatam delectationem, ſpectat ad abſtinentiam. Secundo, quia delectatio, ut ratio potus fumoſi perturbatiui rationis vſus, eſt inordinata delectatio: ſiquidem potus ex hoc inordinat, & rectam rationem obliquat, & uſum rationis impedit, atque tollit ad tempus. Et ſpectat huiuſmodi delectatio ad uitium ebrietatis, & ſeruare rationis bonum contra ſic delectabile, ſobrietatis eſt. Probatur uero diſtinctio ſpecifica uirtutum abſtinentiæ & ſobrietatis ex formali diſtinctione impedimẽtorum rationis. Nam alterius rationis eſt delectabile ex immoderantia ſua impediens rationis bonum, & alterius rationis eſt delectabile ex eo, quòd eſt ratio fumoſitatis impediens rõnis bonum. Nec oportet probare hæc eſſe de mente authoris: quoniam in articulo hoc, & ſpecialiter in reſpo[…] clare patet hanc eſſe doctrinam eius.

¶ Ad primã ergo obiectionem in oppoſ[…] ſtinctio ſobrietatis ab abſtinentia non eſt […] ria. & cum dicitur, Si homo eſt abſ[…]

dicimus, quòd utraque uirtus eſt circa delectabi[…] ſecundum diuerſas rationes, ſecundum quod p[…] bilis natus eſt diuerſis rationibus impedire ratio[…] declaratum eſt. Ex quibus patet, quod […] diſtinguenda a gula, ſed ſobrietas eſt […] ſum eſt, quòd abſtinentia ponatur utrique […] poſitum utrique uitio. Ponit enim […] in potu, ſed non ponit rationem […] ut eſt ratio fumoſitatis, ſed ſolummodo a po[…] cundum ſe.

Super Quæſtionis centeſimæ quadrag[…] Articulum tertium.

In articulo 3. eiuſdem quæſtionis in reſpo[…] aduerte, quòd Martinus ubi ſupra, […] nio Thomæ dicentis, quòd licet ad […] quantum ſufficit ad ſalutem, non […] uino: ad acquirendum tamen eam […] ctionis gradum, requiritur in aliquibus […] neant, niſi uelit ſaluare per hoc quod […] ditiones quarundam perſonarum, & […] tur mihi, quòd uſus ſobrij uini […] ſapientiæ.

In corp. art.